

Wojciech Karol Wójcikowski

Politechnika Krakowska
Wydział Architektury
Instytut Projektowania Miast i Regionów
wwojcikowski@o2.pl

WSPÓLDZIAŁANIE CZY WSPÓŁZAWODNICTWO MAŁYCH MIAST I OBSZARÓW WIEJSKICH W REGIONIE UZDROWISKOWYM (PRZYKŁAD UZDROWISK POPRADZKICH)

Streszczenie: Celem artykułu jest zaprezentowanie obecnych działań oraz zapowiedzi podejmowania nowych aktywności służących rozwojowi regionu o dominującej funkcji turystycznej i uzdrowiskowej zlokalizowanego na terenie południowej Polski.

W artykule przedstawiono aktualne trendy w zakresie kooperacji w skali regionalnej, zasady tworzenia i podstawowe problemy funkcjonowania specjalnych obszarów zwanych klastrami uzdrowiskowo-turystycznymi.

W regionie uzdrowisk popradzkich w ostatnich latach pojawiają się zapowiedzi silniejszej współpracy na poziomie regionalnym w ramach inicjatyw klastrowych. W artykule przedstawiono dwie z nich, jak i próbę ich oceny.

Słowa kluczowe: klaster turystyczno-uzdrowiskowy, uzdrowiska popradzkie, Krynica, Muszyna, Piwniczna.

Wprowadzenie

Regiony, miasta i obszary wiejskie, w których ze względu na występujące na ich terenie mineralne surowce lecznicze lub unikatowe właściwości klimatu prowadzone są kuracje lecznicze i które posiadają statutowe miejscowości uzdrowiskowe, mają dość ograniczone przepisami prawa możliwości prowadzenia na swoim terenie każdej aktywności gospodarczej [Ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych]. Statut uzdrowiska determinuje aktywność gospodarczą miejscowości i całej gminy, albowiem na jej terenie możliwa jest jedynie działalność niebędąca w jakiegokolwiek sprzeczności z podstawową funkcją leczniczą, a jest to przede wszystkim zrównoważona turystyka i rekreacja, w tym obecnie modne kierunki wellness czy spa.

W sytuacji większego skupiska miejscowości będących w strefach ochrony uzdrowiskowej sytuacja poszczególnych z nich i stale rywalizujących ze sobą ośrodków nie zawsze wygląda optymistycznie, tak jak w obszarze miejscowości uzdrowiskowych zlokalizowanych w regionie doliny Popradu. Region uzdrowisk popradzkich to trzy gminy uzdrowiskowe: Piwniczna-Zdrój, Muszyna-Złockie oraz Krynica-Zdrój, na terenie których prowadzona jest intensywna działalność uzdrowiskowa, turystyczna, gospodarka leśna oraz wydobywcza. To obszar, gdzie na niewielkim obszarze funkcjonuje kilka statutowych i potencjalnych miejscowości uzdrowiskowych, które od lat konkurują ze sobą na rynku usług uzdrowiskowych i turystycznych.

W regionie uzdrowisk popradzkich istnieją trzy ośrodki miejskie, w których prowadzone jest leczenie uzdrowiskowe. Dwa z nich, Piwniczna i Muszyna, to miasta o wielowiekowej tradycji, lokowane jeszcze w XII w. Trzecie miasto to Krynica, która rozwinęła się z niewielkiego jeszcze w XIX w. ośrodka wiejskiego. W gminie Piwniczna-Zdrój oprócz uzdrowiska w samej Piwnicznej istnieją dwa ośrodki: Łomnica-Zdrój, gdzie po II wojnie światowej nie wznowiono działalności leczniczej, oraz Wierchomla, gdzie kilka lat temu otwarto ośrodek spa, wybudowano wyciągi i przystosowano trasy zjazdowe zarówno dla celów narciarstwa w zimie, jak i do zjazdów na rowerach górskich (*downhill*) poza sezonem narciarskim¹. W gminie Muszyna-Złockie działalność uzdrowiskowa prowadzona jest w Muszynie, na Zapopradziu, w Złockiem oraz w Żegiestowie-Zdroju². W gminie Krynica-Zdrój działalność uzdrowiskowa i turystyczna jest prowadzona głównie w samej Krynicy, zarówno w strefie centralnej miasta, jak i w Czarnym Potoku oraz Słotwinach³.

1. Podstawowe problemy regionu uzdrowisk popradzkich

Analizując położenie geograficzne, można by sądzić, iż podstawowym problemem regionu uzdrowisk popradzkich jest dość peryferyjne położenie w południowo-wschodniej Małopolsce, co mogłoby kolidować z dostępnością tych ośrodków dla wielu potencjalnych klientów. Potwierdzeniem tego faktu są również dane z diagnozy do Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju [Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, poz. 252]. Niemniej to marka miejscowości, takich jak Krynica, Muszyna, Piwniczna czy Żegiestów, a ostatnio także Wierchomla, jest magnesem stale przyciągającym turystów i kuracjuszy. Istotnym problemem związanym z infrastrukturą komunikacyjną jest fakt, iż do niedawna przez centra takich miast jak Krynica czy Muszyna przechodziły drogi krajowe, prowadzące do przejść granicznych. Takiemu przebiegowi dróg w bezpośrednim sąsiedztwie terenów leczniczych do czasu wybudowania nowej drogi do przejścia granicznego w Muszynie odbarczającej centrum Krynicy [Wójcikow-

¹ W gminie Piwniczna-Zdrój od wielu lat brakuje pomysłu na dalsze funkcjonowanie trzeciego ośrodka, jakim są Kosarzyska, które ze swoją Suchą Doliną były przez wiele lat znanym i cenionym przez turystów w sezonie letnim wczasowiskiem, a przez okolicznych mieszkańców oraz entuzjastów zimowych sportów z Nowego Sącza ośrodkiem narciarskim.

² Ponadto w Szczawniku powstają nowe bazy turystyczne, a w Powroźniku i Miliku rozlewnie wód mineralnych.

³ W gminie istnieją jeszcze dwa ośrodki o turystyczne: Tylicz i Muszynka, a rozlewnie wód mineralnych znajdują się w Tyliczu, jak i w samej Krynicy.

ski, 2011], a także obwodnicy Muszyny otwartej z końcem 2013 roku⁴, towarzyszył zarówno hałas, jak i zanieczyszczenie spalinami.

2. Współzawodnictwo w regionie uzdrowisk popradzkich

Przez kilkanaście ostatnich lat obserwuje się znaczne ożywienie w zakresie inwestycji w obiekty infrastruktury turystycznej, powstają nowe hotele, odrestaurowywane są stare hotele i domy wczasowe, pensjonaty, budowane są nowe apartamentowce, dynamicznie rozwijał się przemysł butelkowania wód mineralnych. Od czasu, kiedy gminy uzdrowskie mogą pozyskiwać środki unijne, starają się co jakiś czas zaskakiwać nowymi pomysłami na inwestycje, dynamicznie aplikują o europejskie granty⁵.

Pierwsze inwestycje z udziałem środków unijnych wydatkowane zostały na poprawę infrastruktury technicznej. Nastąpiła znacząca poprawa w zakresie dostępności budynków do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, a także w zakresie infrastruktury drogowej⁶.

We wszystkich gminach regionu uzdrowisk popradzkich obserwowany jest znaczny rozwój całorocznej bazy noclegowej, budowane są nowe obiekty typu spa, ośrodki i trasy narciarskie. Na terenach typowo wiejskich nastąpiło zwiększenie ilości gospodarstw agroturystycznych oraz usług skierowanych do turystów i kuracjuszy. Widoczne jest zwiększenie ilości punktów gastronomicznych serwujących polską, jak i lokalną kuchnię wywodzącą się z tradycji łemkowskiej⁷.

Mimo że w Krynicy czy Muszynie prywatni inwestorzy wybudowali lub odrestaurowali hotele, powstały nowe domy wczasowe, a także wybudowano kilka apartamentowców, powstało wiele zakładów konfekcjonowania wód mineralnych, jednak to wszystko nie wystarcza do dalszego funkcjonowania tego regionu⁸.

3. Inicjatywy klastrowe i działanie klastrów turystyczno-uzdrowskich

Funkcjonowanie miejscowości, w których występuje podobny profil działalności gospodarczej, wykonywanej przez wiele podmiotów rozsianych w sąsiadujących ze sobą gminach, nie jest sprawą nową. Istnieją różne gotowe wzorce wypracowane w krajach

⁴ Spore piętno na gospodarce regionu odcisnęło też prawie 25 lat gospodarki rynkowej w Polsce, okres transformacji, reprivatyzacji i prywatyzacji uzdrowisk. Wiele dobrze niegdyś funkcjonujących uzdrowisk, takich jak Krynica, Muszyna, Żłockie, Żegiastów, będących swoistymi kombinatami dającymi wiele miejsc pracy okolicznym mieszkańcom, a sporej grupie znakomite utrzymanie przy obsłudze ruchu turystycznego, obecnie przeżywa pewną zapaść. W zasadzie mogłyby funkcjonować tak jak poprzednio, jednak wymaga to większej pomocy ze strony państwa.

⁵ Liczne efekty tych działań autor przedstawił w referacie *Zmiany w przestrzeni publicznej uzdrowisk polskich w związku z członkostwem w UE. Analiza wybranych przypadków*, wygłoszonym 4 listopada 2013 r. na konferencji naukowej Uniwersytetu Łódzkiego „Małe Miasta” w Uniejowie.

⁶ Łącznie ze wspomnianymi wcześniej inwestycjami w zakresie obwodnicy Muszyny i nowej drogi do przejścia w Muszynie.

⁷ W każdej z gmin organizuje się coraz więcej imprez o randze regionalnej i międzynarodowej, a nawet światowej. Gminy dbają o własną promocję na licznych imprezach targowych w kraju i za granicą.

⁸ Występujące w regionie współzawodnictwo w walce o kuracjusza czy turystę z uwagi na dużą, zróżnicowaną bazę sanatoryjną i noclegową w obszarze uzdrowisk popradzkich, wymusza stałą poprawę tej bazy, dbałość o utrzymanie odpowiednich standardów, niemniej nie brakuje też elementów „niezdrowej” konkurencji.

zachodnich, stopniowo implementowane już w Polsce w postaci różnego rodzaju porozumień międzygminnych oraz organizacji gospodarczych, pojedynczych przedsiębiorstw, określanymi klastrami bądź inicjatywami klastrowymi⁹.

Współczesna gospodarka światowa wymaga od regionów, w których występuje taka koncentracja usług z wieloma przedsiębiorstwami funkcjonującymi w oparciu o te same zasoby środowiska i wytwarzającymi na ich podstawie usługi skierowane do tych samych odbiorców, bardziej innowacyjnego podejścia do budowania przewagi konkurencyjnej regionu jako całości¹⁰.

Występowanie w danym obszarze geograficznym „skupiska wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji (na przykład uniwersytetów, jednostek normalizacyjnych i stowarzyszeń branżowych) w poszczególnych dziedzinach, konkurujących ze sobą, ale także współpracujących” – to klasyczna definicja klastra Portera [Porter, 2001, s. 246].

Klastry działające w turystyce różnią się od tych przemysłowych niskim poziomem innowacyjności związanym z ich tradycyjnym charakterem. Należy jednak zaznaczyć, że współpraca jednostek badawczych oraz klastrów turystycznych może przyczynić się do udoskonalenia istniejących produktów turystycznych, rozpoznania nowych trendów, badania poziomu zadowolenia klientów i na bazie tego do tworzenia nowych produktów turystycznych. Uczestnictwo w klastrach turystycznych nie wymaga posiadania specjalnych umiejętności. Członkowie klastra zazwyczaj nie są tak wysoko wykwalifikowani jak w klastrach przemysłowych [za: Staszewska, 2009].

W odniesieniu do działalności turystyczno-uzdrowiskowej istotne mogą być osiągnięcia chociażby klastrów działających w Austrii, w Niemczech czy we Włoszech, czy też pierwszych inicjatyw klastrowych, które zawiązały się w ostatnich latach w Polsce.

Doświadczenia w funkcjonowaniu klastrów turystyczno-uzdrowiskowych z rynku austriackiego potwierdzają działanie efektu synergii. Regiony, w których funkcjonują klastry uzdrowiskowe – Styria, Burgenland czy Dolna Austria – mają znacznie większe szanse na dalszy rozwój niż inne, pomimo sąsiedowania ze sobą wielu ośrodków świadczących podobne usługi. Obserwacje przeprowadzone podczas wyjazdów naukowo-badawczych w różnych regionach Austrii w ostatnich latach wskazują na istotną rolę, jaką odgrywa wzajemna współpraca kilku ośrodków zdrojowiskowych z hotelarzami, właścicielami pensjonatów czy gospodarstw agroturystycznych, lokalnych biur podróży, gmin w ramach klastra turystyczno-uzdrowiskowego¹¹.

⁹ Choć idea klastrów nie jest nowa, bo wywodzi się jeszcze z XIX w., z teorii Marshalla sformułowanej dla dystryktu przemysłowego, to wielu badaczy uważa, iż idee te mogą być z powodzeniem aplikowane i dziś, a potwierdzeniem są klastry działające współcześnie. Za: Kusa i Peszko [2006, s. 175-184].

¹⁰ Jeżeli połączone zostaną wysiłki wszystkich pojedynczych podmiotów występujących w danym regionie, możemy mówić o efekcie synergii wielu poszczególnych działań charakterystycznym dla inicjatyw klastrowych.

¹¹ Według obserwacji autora każdy turysta zatrzymujący się nawet w małym gospodarstwie agroturystycznym w Burgenlandzie czy Styrii otrzymuje obszerną informację i pełny dostęp do świadczeń kilku okolicznych zakładów przyrodolecniczych z odpowiednią zniżką, co zachęca do spędzenia dłuższego czasu w regionie, aby odwiedzić wszystkie okoliczne atrakcje i skorzystać z nich.

Pierwsze polskie przykłady klastrow turystyczno-uzdrowiskowych wskazują na dobrą drogę, jaką podążyła „Beskidzka 5”¹², klastrow, w skład którego weszło w 2005 r. 5 gmin powiatu cieszyńskiego z Ustroniem na czele. W 2009 r. działało w Polsce już kilkanaście klastrow turystycznych i turystyczno-uzdrowiskowych, których dobrym przykładem jest Innowacyjny Klaster Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej”¹³.

4. Inicjatywy klastrowe w obszarze uzdrowisk popradzkich

Bazując na istniejących rozwiązaniach w zakresie funkcjonowania inicjatyw klastrowych, w regionie uzdrowisk popradzkich z inicjatywy lokalnych samorządów zawiązały się inicjatywy klastrowe. Pierwszą z nich był pomysł oparty na współpracy transgranicznej z zaprzyjaźnionymi partnerami ze Słowacji. W 2011 r. kilkakrotnie omawiano powołanie klastra turystycznego, jednak właściwie skończyło się na ustalaniu jego nazwy¹⁴.

Inicjatywa ta, choć nie przyniosła oczekiwanych rezultatów, w krótkim czasie stała się przyczynkiem do dalszych wysiłków na rzecz tworzenia ram dla dalszej współpracy.

7 kwietnia 2014 r. w Muzeum Regionalnym w Muszynie burmistrzowie Krynicy, Muszyny i Piwnicznej zaprezentowali koncepcję utworzenia strefy uzdrowiskowo-turystycznej „Krynicko-Popradzka Strefa Uzdrowiskowa i Sportowo-Turystyczna”. Fakt, iż trzy uzdrowiska popradzkie chcą wspólnie planować inwestycje, pisać unijne projekty, które dadzą szansę na unijne dofinansowanie, i współpracować dla wygody kuracjuszy i turystów oraz dla dobrobytu mieszkańców, został odnotowany przez media.

W ramach nowych, przedstawionych przez poszczególne gminy projektów w gminie Muszyna-Złockie znajdują się:

- Popradzkie Centrum Narciarstwa (kryty stok narciarski, połączenie kolejką Jaworzyny ze Złockiem-Jastrzębikiem, trasy do narciarstwa biegowego),
- Uzdrowiskowy Park Rekreacji Wodnej (kryte i otwarte baseny na Zapopradziu, stawy rekreacyjne na Zapopradziu)¹⁵.

¹² „Beskidzka 5” to produkt turystyczny obejmujący mikroregion, który składa się z pięciu gmin położonych w Beskidzie Śląskim: Brennej, Istebnej, Szczyrku, Ustronia i Wisły. Każda z gmin ma do zaoferowania wiele atrakcji, ale dopiero przez wspólne i systemowe działania mogły stworzyć kompleksową ofertę. Za: [www 1].

¹³ Innowacyjny Klaster Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej” powstał na podstawie porozumienia z 5 czerwca 2009 r. Do inicjatywy klastrowej przystąpili przedsiębiorcy i samorządy gminne z 5 gmin uzdrowiskowych woj. podkarpackiego i woj. świętokrzyskiego, uczelnie – Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie (koordynator) i Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu oraz dwie jednostki o charakterze doradczym. Zadaniem klastra jest utworzenie platformy współpracy dla jego uczestników w celu realizacji wspólnych projektów finansowanych ze środków własnych, funduszy europejskich oraz krajowych, przeznaczonych na badania związane z rozwojem nowych technologii, a także na promocję klastra i jego produktów oraz usług. Za: [www 2].

¹⁴ Pierwszą z nich miała być „Dolina Popradu”, później zaproponowano „Trójkąt Bermudzki”, aż w końcu ustalono nazwę na „Nasz Trójkąt Bermudzki”. Obszar klastra miał obejmować gminy po stronie polskiej (Krynica, Muszyna, Piwniczna), po słowackiej – obszar od Podolinca i Hneznego, poprzez Starą Lubovnę, aż po granicę z Polską. Za: [www 4].

¹⁵ A także: Regionalne Centrum Sportu i Rekreacji (wielofunkcyjna hala do tenisa i siatkówki, boisko piłkarskie), Państwo Muszyńskie – rekonstrukcja założeń administracyjno-urbanistycznych (odbudowa głównych założeń zamku w Muszynie, rewitalizacja założeń urbanistyczno-przestrzennych Rynku w Muszynie, odbudowa średniowiecznych piwnic w Rynku), zalew rekreacyjny w Złockiem, Międzynarodowe Centrum Turystyki Rowerowej i Biegowej (trasy rowerowe nad Popradem, w okresie zimowym wykorzystywane jako trasy do narciarstwa biegowego, a w okresie letnim także do biegów terenowych), Strefa Aktywności

W gminie Krynica przygotowywane są następujące inwestycje:

- Międzynarodowe Centrum Sportów Zimowych i Turystyki Pieszej (tor saneczkowy, kryty tor lodowy, stacje narciarskie, trasy narciarstwa biegowego, nordic walking),
- Centrum Rekreacji Wodnej (kompleks basenów wraz z infrastrukturą typu SPA), Park Aktywizacji Turystyczno-Rekreacyjnej na Górze Parkowej i Jaworzynie¹⁶.

W gminie Piwniczna planowane jest m.in. powstanie: Regionalnego Centrum Sportów Narciarskich „Kosarzyska-Ski” i „Wierchomla-Ski”, „Kiczar-Ski”, Popradzkiego Regionalnego Centrum Dziedzictwa Kulturowego oraz Subregionalnego Centrum Turystyki Wodnej (tratwy, rafting, kajaki) i kilku innych.

Pewnym elementem spinającym wszystkie ważne miejscowości doliny Popradu ma być: wahadłowy pociąg panoramiczny Krynica-Muszyna-Żegiestów-Rytro-Piwniczna-Stary Sącz (pociąg lub szynobus turystyczny z funkcją gastronomiczną i widokową), a także Międzynarodowe Centrum Turystyki Rowerowej i Biegowej (trasy rowerowe nad Popradem, w okresie zimowym wykorzystywane jako trasy do narciarstwa biegowego, a w okresie letnim także do biegów terenowych) [za: [www 3](#)].

Powodzenie w realizacji tylko kilku tych pomysłów z pewnością przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności poszczególnych miejsc i do rozwoju regionu, powodując przede wszystkim wzrost zatrudnienia mieszkańców gmin biorących udział w tej inicjatywie klastrowej¹⁷.

Podsumowanie

Współdziałanie i współpraca w rozwiązywaniu podobnych problemów, wspólne lobbowanie na rzecz zmiany przepisów czy wspólne pozyskiwanie środków na inwestycje służące całemu regionowi są dzisiaj bardzo istotne i pożądane.

Obecnie tworzenie specjalistycznych klastrów jest nie tylko szansą, lecz także potrzebą i koniecznością gospodarczą, a powstawaniu nowych inicjatyw w zakresie turystyki i uzdrowisk w Polsce powinno towarzyszyć większe zainteresowanie ze strony władz. Powstanie nowych klastrów turystyczno-uzdrowiskowych przyczynić się może do szybkiego wzrostu gospodarczego regionów w duchu zrównoważonego rozwoju.

Widoczna pogłębiona kooperacja przejawiająca się w działaniach marketingowych gmin doliny Popradu powinna niebawem przełożyć się na konkretne działania, aby jed-

Uzdrowskiej w Żegiestowie (przywrócenie założeń urbanistyczno-przestrzennych uzdrowiska, kładka panoramiczna nad Popradem). Za: [[www 3](#)].

¹⁶ Ponadto: Centrum Kultury Łemkowskiej (południowy stok Góry Parkowej), zalew rekreacyjny w Tyliczu i na Czarnym Potoku, I odcinek kolejki gondolowej, stadion sportowy przy osiedlu Czarny Potok, modernizacja istniejącej infrastruktury kortów tenisowych, pole golfowe Krynica-Zdrój, Międzynarodowe Centrum Kongresowe (sale kongresowe, centrum kultury, biblioteka, muzeum regionalne wraz z galerią), Instytut Balneologii i Biotechnologii Medycznej). Za: [[www 3](#)].

¹⁷ Zdaniem burmistrza gminy Muszyna-Złockie Jana Golby, „inwestowanie w uzdrowiskach daje daleko idący efekt kumulacyjny, większy niż by to mogło być w innych miejscowościach, nie mających wcześniej bazy hotelowej, gastronomicznej i infrastruktury turystycznej. Inwestowanie w uzdrowiskach przynosi nie-współmierne efekty do nakładów, bo jedno miejsce pracy utworzone w turystyce daje aż trzy miejsca pracy w jego otoczeniu, a jedno miejsce pracy w lecznictwie uzdrowskim daje aż pięć miejsc w jego otoczeniu”. Za: [[www 3](#)].

nak uzyskać widoczny efekt synergii w osiąganiu większych zysków dla wszystkich uczestników klastra, potrzeba co najmniej kilku lat.

Z punktu widzenia urbanisty i regionalisty aktualne staje się przygotowanie nowych studiów regionalnych uwzględniających potrzeby nowo tworzonego klastra, jak i możliwości wynikające z działania w strefach ochrony przyrodniczej i uzdrowiskowej. Konieczne będzie odpowiednie przystosowanie aktualnych miejscowych planów zagospodarowania uwzględniających te inwestycje, które wynikają z zamierzeń prezentowanych przez parterów klastra.

Literatura

- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Uchwała Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. „Monitor Polski” z 27 kwietnia 2012 r., poz. 252.
- Kusa R., Peszko A. (2006) *Małopolski klaster turystyczny – perspektywy rozwoju w świetle badań własnych* [w:] M. Romanowska, P. Wachowiak (red.), *Koncepcje i narzędzia zarządzania strategicznego*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa.
- Porter M.E. (2001), *Porter o konkurencji*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Staszewska J. (2009), *Klaster perspektywą dla przedsiębiorców na polskim rynku turystycznym*, Difin, Warszawa.
- Ustawa z dnia 28.07.2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych. Dz.U. nr 167, poz. 1399.
- Węclawowicz-Bilska E. (1990) *Historyczne założenia zdrojowisk w kształtowaniu współczesnych ośrodków balneologicznych w Polsce*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Węclawowicz-Bilska E. (2008) *Uzdrowiska polskie*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Węclawowicz-Bilska E. (1998) *Zdrowiska w obrębie wpływu dużego miasta i aglomeracji*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Wójcikowski W. (2007), *Środowisko przyrodnicze uzdrowisk Małopolski*, „Czasopismo Techniczne Architektura”, r. 104, z. 7-A.
- Wójcikowski W. (2009), *Jakość terenów leczniczych uzdrowiska jako podstawa atrakcyjności przestrzennej całej miejscowości (na przykładzie ośrodków położonych w dorzeczu Górnej Wisły)*, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Wójcikowski W. (2011) *Obszary strategicznej interwencji w regionie uzdrowisk popradzkich*, „Czasopismo Techniczne Architektura”, r. 108, z. 1-A.
- [www 1] <http://www.aktualnosciturystyczne.pl/certyfikaty-pot-2/beskidzka-5> (dostęp: 22.11.2014).
- [www 2] <http://klasterzit.pl/pl/klaster> (dostęp: 22.11.2014).
- [www 3] http://www.dts24.pl/powstanie-strefa-uzdrowiskowo-turystyczna_9569.html (dostęp: 23.11.2014).
- [www 4] http://www.mtv24.tv/artykuly/wydarzenia/krynica_zdrojwpisana_w_trojkat_bermudzki_doliny_popradu_-1227.html (dostęp: 23.11.2014).

**INTERACTION OR COMPETITION IN SMALL TOWNS
AND RURAL AREAS IN THE REGION OF THE SPA
(POPRAD SPAS AREA EXAMPLE)**

Summary: The aim of this article is to present the ongoing activities and announcements of new activity undertaken to develop a region with a dominant feature of tourism and spa located in the southern Polish. The article presents the current trends in the field of cooperation on a regional scale, the creation and operation of the basic problems of special areas called clusters spa and tourism. In the Region of Poprad Spas, in recent years there are previews stronger cooperation at the regional level within the cluster initiatives, the paper presents two of them, as well as their evaluation of the test.

Currently, the creation of specialized clusters is not only an opportunity; but also the need and economic necessity and the emergence of new initiatives within the tourism and spas in Poland must be accompanied by greater attention from the authorities. The emergence of new clusters undeniable tourist-spa contribute to the rapid economic growth of regions in the spirit of sustainable development. The apparent depth cooperation manifested in marketing activities Poprad Valley municipalities to get the visible synergies in achieving higher profits for all cluster members need at least a few years.

Keywords: spa-tourist cluster, River Poprad Spas, Krynica, Muszyna, Piwniczna.